

ชื่อผลงาน “มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสารสกัดใบกระท่อมชนิดผง”

ภายหลังการปลดพิษกระท่อมออกจากบัญชียาเสพติดให้โทษประเภทที่ 5 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2564 ที่ผ่านมา นั้น ส่งผลให้ตลาดการซื้อขายใบกระท่อมมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาคประชาชนและภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากอนุญาตให้ประชาชนทั่วไปสามารถปลูก ผลิต และจำหน่ายใบกระท่อมได้อย่างเสรี ใบกระท่อมมีประวัติการนำมาใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน ชาวบ้านทั่วไปโดยเฉพาะในแถบภาคใต้ทราบกันดีว่าการเคี้ยวใบกระท่อมสดจะช่วยให้ไม่เหนียวง่ายและสามารถทนแดดได้นาน จึงนิยมใช้ในกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานและเกษตรกร นอกจากนี้แล้วใบกระท่อมยังมีสรรพคุณทางยาอีกมากมาย ดังเช่นในตำรายาไทยและการใช้ของหมอพื้นบ้านพบว่าใบกระท่อมมีสรรพคุณใช้ระงับอาการผิดปกติในระบบทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง บิด ท้องร่วง ฯลฯ ระงับอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ระงับประสาท รักษาโรคกระเพาะอาหาร รักษาโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคผิวหนัง เป็นต้น โดยสารสำคัญกลุ่มใหญ่ที่พบในใบกระท่อม คือ สารกลุ่มอัลคาลอยด์ (Alkaloids) ซึ่งสารสำคัญหลักที่พบมากที่สุดคือ ไมทราไจนิน (Mitragnine) นอกจากนี้ยังมีอัลคาลอยด์ที่น่าสนใจตัวอื่น ๆ อีก เช่น สเปซิโอไจนิน (Speciogynine) เพแนนเทอิน (Paynantheine) สเปซิโอซิลิเอติน (Speciociliatine) และ 7-ไฮดรอกซีไมทราไจนิน (7-hydroxy-mitragnine) เป็นต้น มีงานวิจัยรายงานว่า สารไมทราไจนินและอนุพันธ์มีฤทธิ์บรรเทาอาการปวดได้ โดยกลไกการออกฤทธิ์จะเกิดจากการจับกับตัวรับสารโอปิออยด์ชนิด mu และ delta (mu and delta opioids receptors) ซึ่งมีผลให้มีฤทธิ์ลดปวดคล้ายกับมอร์ฟิน แต่พบอาการไม่พึงประสงค์น้อยกว่าการใช้มอร์ฟิน

กรมวิทยาศาสตร์บริการ (วศ.) เป็นหน่วยงานที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นองค์กรกำหนดมาตรฐาน (Standards Developing Organizations, SDOs) ประเภทชั้นสูง ในสาขาผลิตภัณฑ์สมุนไพร จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) โดยกลุ่มวิจัยและพัฒนาสมุนไพร กองเทคโนโลยีชุมชน ได้เล็งเห็นความสำคัญในการควบคุมคุณภาพสารสำคัญในพืชกระท่อม โดยเฉพาะสารสกัดใบกระท่อม ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่จะถูกนำไปแปรรูปในอุตสาหกรรมการผลิตยา อาหาร และเครื่องดื่มต่างๆ จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ทดสอบวัตถุดิบและสารสกัดสมุนไพร โดยพัฒนาวิธีการสกัดและวิธีทดสอบปริมาณสารสำคัญในสมุนไพรให้เหมาะสมต่อกระบวนการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบและสารสกัดสมุนไพร เพื่อรองรับการจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสารสกัดสมุนไพร ซึ่งได้ดำเนินการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างใบกระท่อมในพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม ชุมพร สตูล นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และกระบี่ เพื่อนำมาศึกษาปริมาณสารสำคัญในตัวอย่างพืชกระท่อม รวมถึงพัฒนาวิธีการสกัดและวิเคราะห์ปริมาณสารสำคัญ และทดสอบความใช้ได้ของวิธีทดสอบ (Method Validation) และได้ลงนามความร่วมมือทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (MOU) กับสถาบันวิจัยและนวัตกรรมทางการแพทย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการวิเคราะห์สารสำคัญ และแลกเปลี่ยนตัวอย่างวัตถุดิบและสารสกัดใบกระท่อม จากนั้นได้นำข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัยมาประกอบการจัดทำร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสารสกัดใบกระท่อมชนิดผง และอยู่ในระหว่างการประกาศใช้ นอกจากนี้ วศ. ยังมีห้องปฏิบัติการที่มีความพร้อมด้านการวิเคราะห์ทดสอบวัตถุดิบและสารสกัดใบกระท่อม สามารถให้บริการแก่ผู้ประกอบการที่ต้องการทดสอบสารไมทราไจนินใน

วัตถุดิบและสารสกัดใบกระท่อมตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม นับเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการผลิตสารสกัดจากใบกระท่อมให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และสามารถนำมาต่อยอดให้เป็นพืชสมุนไพรเศรษฐกิจเป้าหมายที่สำคัญของประเทศให้แข่งขันได้ในเชิงพาณิชย์ ทั้งในและต่างประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ประกอบการสารสกัดกระท่อม เกษตรกรรายย่อยผู้เพาะปลูกพืชกระท่อม

พื้นที่ดำเนินงาน

จังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม ชุมพร สตูล นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และกระบี่

ผู้รับผิดชอบผลงาน

หัวหน้าโครงการ: นางสุนงกช ทรัพย์แดง

สังกัด: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาสมุนไพร กองเทคโนโลยีชุมชน กรมวิทยาศาสตร์บริการ



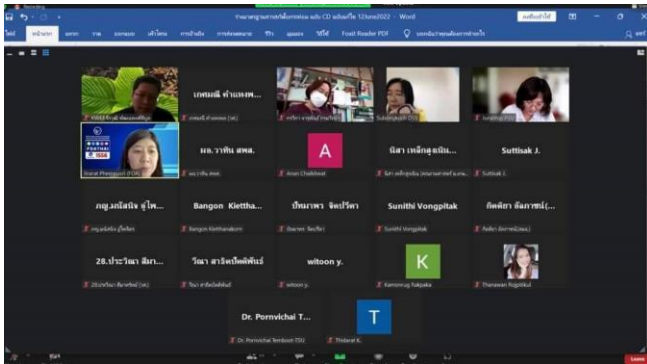
ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างใบกระท่อม ณ จังหวัดปทุมธานี และนนทบุรี



ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างใบกระท่อม ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร



ลงนามความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) กับสถาบันวิจัยและนวัตกรรมทางการแพทย์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์



จัดทำร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสารสกัดใบกระท่อม